
ПРАВО ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА И УГОВОР О ОРТАКЛУКУ

Др Зоран АРСИЋ

редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду

УГОВОРИ О ГЛАСАЊУ АКЦИОНАРА И ПРЕДНАЦРТ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Резиме

Уговор којим се акционар обавезује да ће гласати по уједињенима друштва, чланова одбора директора или надзорног одбора, је ништав. Ништав је и уговор којим се акционар обавезује да ће користити своје право гласа, у замену за поједности или друге услуге које му одобри друштво, директор или члан надзорног одбора.

Физичко лице ће се казни за прекршај ако понуди или да новчану накнаду или другу корист акционару јавног акционарског друштва за гласање или негласање на одређени начин.

Кључне речи: акционар, право гласа.

Вршење права гласа акционара је, начелно, слободно. Ипак, постоје одређена ограничења. Осим, акцијскоправних ограничења (чл. 362, чл. 360 ст. 7) могућа су и облигационоправна ограничења. У том смислу се говори о уговорима о гласању акционара (чл. 359 Закона о привредним друштвима из 2011. год.).

I Појам уговора о гласању

Акционар се облигационим уговором може обавезати да своје право гласа врши на одређени начин. Могућ је и уговор којим се акционар обавезује да неће вршити своје право гласа, када се ради о уговору о искључењу права гласа.¹

Уговори о гласању су, како смо указали, начелно допуштени. Пре свега треба имати у виду да је у чл. 15 предвиђена могућност закључивања уговора између акционара којим би се уредило гласање у скупштини по одређеним или свим питањима. У чл. 359 нормиране су ситуације у којима је овакав уговор ништав. *Argumentum a contrario* у свим осталим ситуацијама уговор је допуштен. Исто важи и у погледу регулативе из чл. 587.² У погледу начелне допуштености уговора о гласању у литератури се износи и додатна аргументација, која се заснива на могућности давања пуномоћја од стране акционара. На основу тога се, пре свега, закључује да право гласа није високо лично право акционара. Друго, на основу добијеног пуномоћја пуномоћник, за разлику од гласника, има одређену самосталност.³ На основу тога се закључује да вршење права гласа не мора бити засновано искључиво на личној одлуци акционара, што указује на допуштеност вршења сопственог права гласа у координацији са другим на основу уговора о гласању.⁴ Овоме треба додати и нормативну подршку ван закона којим се регулишу привредна друштва – предвиђа се постојање уговора о гласању и они су основ за урачунавање гласова (чл. 58 Закона о тржишту капитала). Нормативна подршка за постојање уговора о искључењу права гласа у домаћем праву постоји у чл. 587 где се санкционише нуђење или давање накнаде или друге користи за то да неко „гласа или не гласа на одређени начин“. Независно од недовољно добре формулације⁵ („гласа или не гласа на одређени начин“) и ограничавања регулативе само на јавна друштва, сматрамо да је постојање уговора о искључењу права гласа неспорно и у домаћем праву. Овоме треба додати и регулативу из чл. 359 ст. 2 где се спомиње обавезивање акционара „да неће гласати“.

1 Timo Holzborn у: Tobias Bürgers, Torsten Körber, *Heidelberger Kommentar zum Aktiengesetz*, Heidelberg, 2008, стр. 1222; Gerald Spindler у: Karsten Schmidt, Marcus Lutter, *Aktiengesetz*, Köln, 2008, стр. 1603.

2 Peter Coenen, *Die Konzernrechtliche Relevanz von Stimmbindungsvereinbarungen*, Düsseldorf, 2014, стр. 48.

3 У случају да није добио упутство за вршење права гласа, пуномоћник има обавезу да гласа у интересу акционара, што претпоставља његову процену. Осим тога, под одређеним околностима пуномоћник може да одступи од примљеног налога.

4 P. Coenen, *нав. дело*, стр. 8.

5 Формулација треба да гласи „гласа на одређени начин или не гласа“.

Према постојећем ставу у судској пракси, националним законодавствима и теорији, оваква уговорна обавезивања, и када садрже уговорну казну,⁶ су пуноважна. У том смислу се указује да такви уговори не повређују основе акцијског права, а посебно нису у супротности са аутономијом друштва.⁷ Осим тога, наглашава се да овакви уговори нису у супротности са принципом да свака акција даје право гласа, будући да се овде ради о облигационој вези и да њихова пуноважност не утиче на дејство права гласа.⁸ Начелно, такви уговори нису у супротности ни са добрим обичајима.⁹ Право гласа остаје и даље саставни део чланског права дужника (акционара) и када се он уговором одрекао његовог вршења.¹⁰ Вршење права гласа, као што смо већ указали, нема високо лични карактер и гласачка изјава акционара не мора одговарати његовом личном убеђењу. Указује се, такође, да уговори о гласању не противрече природи права гласа и када се његово слободно вршење путем гласачке изјаве онемогући слободном изјавом воље.¹¹

Мотиви за закључивање оваквих уговора су различити,¹² али се они сматрају начелно допуштеним средством вршења и обезбеђивања утицаја на то како ће акционари употребити своје право гласа.¹³

У домаћем праву је делимични спорно питање форме уговора о гласању. Ово зато што је у чл. 15 предвиђено да се такви уговори закључују у писаној форми, али се регулатива односи само на уговор који закључују чланови друштва, у овом случају акционари. Сматрамо да би на основу аналогije овакав приступ требало применити и на уговоре закључене са неакционаром, у погледу којих постоји правна празнина када се ради о форми уговора. С тим у вези треба указати и на појаву *gentleman's agreement* – а на основу којих долази до обавезивања која су морална, а неправна. Из одсуства форме, којом би се олакшало доказивање, треба закључити да се није желело уговорно обавезивања. Одсуство форме, као и неправни карактер обавезе, су разлози за закључивање према којем се у овом случају не може претпоставити

6 У прилог допуштености уговорне казне и Volker Butzke, *Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft*, Stuttgart, 2011, стр. 194.

7 Hans Würdinger, *Aktien- und Konzern Recht*, Karlsruhe, 1973, стр. 68.

8 Gadow, *Aktiengesetz*, Band I, Berlin 1961, стр. 808–809.

9 *Ibidem*.

10 Peter Böckli, *Das Aktienstimmrecht und seine Ausübung durch Stellvertreter*, Basel, 1961, стр. 57.

11 У погледу дилема које се јављу с тим у вези види Р. Böckli, *нав. дело*, стр. 57 напомена бр. 58.

12 Р. Coenen, *нав. дело*, стр. 25–28.

13 G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1603.

постојање воље усмерене ка правном послу, али је могуће супротно доказивање.¹⁴

Као што смо указали, уговор може бити закључен између акционара, као и између акционара и неакционара. Први случај није споран и такви уговори се према владајућем мишљењу сматрају допуштеним. У том смислу је и чл. 15. Када је у питању уговор закључен између акционара и неакционара, треба нагласити да се и такви уговори сматрају допуштеним,¹⁵ али се указује и на ограничења таквог приступа (угрожавање јединства акције и лојалности акционара према друштву).¹⁶ Уговор о гласању са неакционаром је допуштен и у погледу измене статута.¹⁷ Када је домаће право у питању одређене потешкоће постоје с обзиром на регулативу чл. 15 где се у ст. 1 предвиђа право члана друштва да закључи уговор са једним или више чланова истог друштва, између осталог, и о томе како ће гласати у скупштини, по одређеним или свим питањима. Оваква норма је декларативног карактера и не представља изузетак због којег би се *argumentum a contrario* извео закључак да није дозвољено уговарање са лицем које није члан друштва. Насупрот томе сматрамо да постоји правна празнина у погледу уговарања са неакционаром, која се попуњава аналогном применом чл. 15. Режим изузетка је предвиђен у чл. 359 где се, како смо раније указали, примењује тумачење *argumentum a contrario*.

Ако је уговор закључен између акционара, он може имати више појавних облика. Пре свега, такав уговор може бити једнострано обавезан, када је један акционар у обавези да своје право гласа врши према налозима другог акционара. Друга ситуација наступа, када се уговорне стране једнострано обавезују да ће своје право гласа вршити у складу са претходно донетом одлуком о вршењу права гласа коју донесе уговорне стране. У том случају се ради о *pool*-у. Када су у питању уговори о *pool*-у треба имати у виду да се он, као што смо указали, закључује између акционара, а појединачни акционар се обавезује да своје право гласа на скупштини врши на начин који се утврди од стране акционара који су укључени у *pool*. У том смислу се истиче да постоји друштво грађанског права у оквиру којег овлашћеници закључују о начину вршења права гласа.¹⁸ У домаћем праву се на ове односе примењују правила којима се регулише ортаклук (чл. 835 и даље Преднацрта Грађанског закони-

14 Р. Böckli, *нав. дело*, стр. 56.

15 Т. Holzborn, *нав. дело*, стр. 1223; G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1604; Н. Würdinger, *нав. дело*, стр. 68.

16 Uwe Hüffer, *Aktiengesetz*, München, 1999, стр. 647.

17 Т. Holzborn, *нав. дело*, стр. 1223 уз навођење супротног става.

18 Н. Würdinger, *нав. дело*, стр. 68.

ка Републике Србије, у даљем тексту: ПГз). Предвиђено је да се два или лише лица уговором обавезују да уложе свој рад односно имовину ради „постизања заједничког циља“. Као што се види ортаклук се не везује само за постизање привредних циљева, што је била концепција заступљена у раније важећој регулативи која се примењивала на овим просторима.¹⁹ Специфичност представља одсуство учествовања овог ортаклука у правном промету (предвиђено у чл. 849 ПГз и даље; нем. *Innengesellschaft*).²⁰ У литератури се указује да је *pool* интересна заједница (нем. *Interessengemeinschaft*) која је један од појавних облика ортаклука.²¹ Престанак ортаклука је предвиђен у чл. 858 ПГз. Основно питање је како се утврђује воља, односно начин на који ће поједини акционари вршити своје право гласа. Када су у питању предложена решења за домаће право треба имати у виду да је основни принцип доношења одлука једногласност свих ортака (чл. 840 ст. 1 ПГз), што истовремено значи да сваки ортак има право вета. Уколико је уговором предвиђено већинско одлучивање, тада се већина обавезно утврђује према главама. За разлику од неких националних права у којима, у случају постојања већинске клаузуле у уговору, гласање по главама није обавезно, већ само у случају сумње,²² у домаћем праву није могуће предвидети захтев за већином на основу удела у акционарском друштву. У погледу тога, с једне стране, постоје схватања према којима се на ове односе примењују правила за ортаклук, док се, с друге стране, заступа став према којем, за случај да се на скупштини доноси одлука за коју је потребна квалификована већина, тада се и одлука ортака мора донети квалификованом већином. Према владајућем ставу акционари који су закључили уговор су у облигационој вези и тај однос је одвојен од корпоративног односа. Нормативна подршка у домаћем праву се налази у чл. 15 ст. 4, где се предвиђа искључиво дејство између чланова друштва који су закључили уговор. Зато одлука донета обичном већином предвиђеном уговором, обавезује акционаре и онда када се одлука на скупштини доноси већом већином.²³ Осим тога указује се да би супротно решења представљало неоправдано захватање у приватну аутономију.²⁴ У литератури се указује на неопходност да се уговором предвиде последице које наступају у погледу вршење права гласа уговорних страна за случај да потребна већина не буде постигну-

19 Лазар Марковић, *Облигационо право*, Београд, 1997, стр. 652.

20 Sprau Hartwig, у: *Palandt Bürgerliches Gesetzbuch*, München 2014, стр. 1237; G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1605.

21 Н. Sprau, *нав. дело*, стр. 1239.

22 За немачко право Р. Соенен, *нав. дело*, стр. 41.

23 Т. Holzborn, *нав. дело*, стр. 1224.

24 Р. Соенен, *нав. дело*, стр. 42.

та, што посебно важи у случају када се тражи једногласно одлучивање свих учесника у правном послу.²⁵

Уговори о вршењу права гласа су облигационог карактера (чл. 15 ст. 4), а не организационо правне природе. Директна последица тога је да такви уговори не остварују никакво дејство према трећим лицима, због чега је давање гласачке изјаве противно уговору пуноважно. Када је правна природа уговора о вршењу права гласа у питању, треба нагласити да је она различита. Као што смо већ указали, уговор о *pool*-у, односно конзорцијумски уговор о вршењу права гласа, представља грађанскоправни ортаклук. У оквирима кредитних аранжмана, овакви уговори се означавају као споредни договори о обезбеђењу чинидбе. Коначно, указује се и на то да ови уговори излазе из уговора о налогу.²⁶

II Разграничења према неким сличним уговорним обавезивањима

Као уговор о вршењу права гласа не треба сматрати такав уговор којим се акционар обавезао да одржава одређено стање друштва. То се првенствено односи на једноперсонална друштва. У таквом случају основ повезивања и обавезивања није вршење права гласа на одређени начин, него остваривање одређене последице (на пример, опстанак друштва као једноперсоналног), независно од начина на који се то остварује.²⁷

Gentleman's agreement представља сагласност усмерену на хармонизацију положаја учесника споразума унутар друштва и на тај начин јачање заједничког утицаја.²⁸ Уговори о гласању и *gentleman's agreement* су институти којима је заједничко да служе појачавању утицаја учесника у односима унутар друштва. Међу њима, међутим, постоји значајна разлика. За разлику од уговора о гласању учесници у *gentleman's agreement* – нису изјавили правно обавезујућу вољу, због чега на основу таквог споразума не настаје утуживи захтев.²⁹

Могућност давања пуномоћја није спорна са аспекта забране поделе акције (недељивост акције) – прво гласа остаје код акционара даваоца пуномоћја, а пуномоћник изјавом сопствене воље врши туђе право. У том контексту јавља се питање правне ваљаности давања неопозивог

25 *Ibidem*.

26 *Ibidem*.

27 Godin – Wilhelmi, *Aktiengesetz*, Berlin, 1967, стр. 764.

28 P. Coenen, *нав. дело*, стр. 48.

29 Grüneberg Christian, у: Palandt, *Bürgerliches Gesetzbuch*, München 2014, стр. 258; P. Coenen, *нав. дело*, стр. 49.

пуномоћја. Таква могућност се одбацује с обзиром да је, независно од тога што је и неопозиву пуномоћ могуће опозвати са важних основа, акционар толико интензивно везан за трећег да овај фактички има статус члана друштва, односно долази до замене носиоца права гласа.³⁰

Када је заједничко деловање у питању (*Acting in Concert*) треба имати у виду да се под заједничком деловањем подразумева изричити или прећутни споразум на основу којег учесници користе гласачка права у другом лицу или предузимају друге радње у циљу вршења заједничког утицаја на управљање или пословање тог лица (чл. 62). У питању је дакле шири појам који обухвата *gentleman's agreement* и *pool*.³¹

Уговори о вршењу права гласа уз накнаду („куповина гласова“) у домаћем праву нису допуштени, као што је то случај и у другим националним правима и о томе ће бити речи у каснијим излагањима.

III Садржина уговора

Основну садржину уговора представља обавеза акционара да своје право гласа врши на одређени начин, или да га не врши. Ова обавеза акционара може да се односи на тачно одређену тачку дневног реда, одређене врсте тачака дневног реда или све тачке дневног реда. Обавеза акционара може бити орочена или неорочена.³²

IV Правне последице повреде уговора о гласању

Поведа уговора о вршењу права гласа не чини давање гласа без дејства, нити одлуку скупштине рушљивом. То значи да се последице повреде уговора ограничавају само на уговорне стране. Основ за овакво схватање је облигациони карактер обавезивања,³³ на који смо већ указали. Зато се гласачка изјава увек самостално процењује.³⁴

Основну правну последицу неизвршења обавезе вршења права гласа на утврђени начин представља накнада штете. С тим у вези постоје отежавајући чиниоци.³⁵ Пре свега, треба доказати повреду уговорне обавезе. То може бити, практично, немогуће када је гласање тајно.

30 P. Coenen, *нав. дело*, стр. 52; U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 656; G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1550.

31 P. Coenen, *нав. дело*, стр. 51.

32 Ernst Gessler, Wolfgang Hefermehl, Ulrich Eckardt, Bruno Kropf, *Aktiengesetz*, Band II, München, 1974, стр. 365.

33 T. Holzborn, *нав. дело*, стр. 1224.

34 *Ibidem*.

35 P. Böckli, *нав. дело*, стр. 55.

Други отежавајући моменат се огледа у потреби доказивања штете, која је претрпљена. Отежано може бити и доказивање постојања узрочне везе између повреде уговора и донете одлуке, на коју дужник обавезе није могао да утиче чак и даје извршио обавезу – одлука би била донета и у случају да је он извршио своју уговорну обавезу, због малог броја гласова којима располаже. Коначно, треба имати у виду и правила Закона о облигационим односима која се односе на налог, која омогућавају налогопримцу да, под одређеним условима, одступи од примљеног налога. Допуштено је и уговарање уговорне казне, када долази у обзир примена правила о смањењу уговорне казне и односа уговорне казне и укупне штете. Осим уговорне казне допуштено је уговором предвидети обавезу акционара да као пуномоћника за скупштину одреди другу уговорну страну или његовог пуномоћника.³⁶

Спорно је да ли се тужбом може тражити извршење уговорне обавезе. Према доминирајућем ставу, акционар може бити тужен за извршење обавезе.³⁷ Треба имати у виду да у упоредном праву позната решења (немачко право) према којима је процесним прописом предвиђена фикција давања изјаве воље правноснажном пресудом.³⁸ Захтев за стицањем гласачке изјаве као изјаве воље њеном адресату остварује се стизањем пресуде председнику скупштине.³⁹ Приспеће мора бити остварено у скупштини, с обзиром да се гласачка изјава мора дати само у скупштини, при чему треба имати у виду да по правилу пресуда стиже касније.⁴⁰

У односу на правне последице, спорна може бити ситуација када је споразум о вршењу права гласа прихваћен статутом, или оснивачким актом. Тада гласање противно утврђеном начину није повреда само уговора, него и статута, због чега би одлука била рушљива.⁴¹

У делу судске праксе (инострани и то и погледу друштава са ограниченом одговорношћу) заступљено је становиште према којем је и споредни облигациони споразум заснивао рушљивост у случају да су њиме обавезани сви чланови друштва. Овакав приступ је у литератури споран.⁴² У прилог негативном ставу износи се могућност злоупотребе, као и одсуство чињеница које су предвиђене као основ за рушљивост.⁴³

36 Р. Böckli, *нав. дело*, стр. 56.

37 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 648; T. Holzborn, *нав. дело*, стр. 1224; супротно Gadow, *нав. дело*, стр. 809; E. Gessler, W. Hefermehl, U. Eckardt, B. Kropf, *нав. дело*, стр. 365–366.

38 Чл. 894 *Zivilprozessordnung*.

39 T. Holzborn, *нав. дело*, стр. 1224.

40 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 648.

41 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 1087.

42 *Ibidem*.

43 *Ibidem*.

Када је отказ уговора о гласању у питању треба имати у виду да се уговором право на отказ не може искључити. У погледу осталих питања везаних за отказ уговора о гласању, мора се поћи од тога да се ради о трајном дуговинском односу.⁴⁴ Таква квалификација обезбеђује примену чл. 358 Закона о облигационим односима (чл. 405 ПГЗ) и то за случај да време трајања дуговинског односа није одређено. За случај да се ради о трајном дуговинском односу са одређеним роком трајања примењује се чл. 357 Закона о облигационим односима (чл. 404 ПГЗ).

У Ништавост уговора о вршењу права гласа

Законом о привредним друштвима (чл. 359) су утврђени случајеви када су уговори о гласању ништави. Циљ оваквог утврђивања огледа се у спречавању управе друштва да оствари утицај на исход гласања скупштини.

У првом случају уговор о гласању је ништав ако се акционар обавезао да своје право гласа врши према упутствима друштва. При томе је без значаја са ким је уговор закључен. То значи да је уговор ништав и када је обавеза преузета према другом акционару, или према лицу које није акционар. Када је друштво у питању није од значаја да ли оно упутство даје преко статутарног заступника, прокуристе, или пуномоћника.⁴⁵ За разлику од решења у неким националним правима (на пример, немачком) домаћа регулатива не спомиње зависна друштва. Сматрамо да би тумачење забране требало да обухвати и зависна друштва, с обзиром на утицај који има матично друштво. Закључење уговора о гласању према упутствима зависног друштва представљало би симуловани посао који би имао за циљ да се избегне санкција ништавости. При томе правна форма зависног друштва не би требала да буде од значаја.

Уговор о гласању је ништав ако се акционар обавезао да врши своје право гласа према упутствима директора или чланова надзорног одбора, ако је управљање друштвом дводомно. У упоредном праву су позната решења према којима се, уместо чланова органа, наводе органи. Навођење управе уз друштво има значаја утолико што се овде има у виду управа као колективитет (гремиум), а не као заступник друштва.⁴⁶ Када су органи у питању, они као такви, начелно, не могу бити овлашћени за давање упутства за гласање. Треба, међутим, имати у виду да је, насупрот томе, пуноважан уговор којим се акционар обавезао према једном

44 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 648.

45 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 681; G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1605.

46 Godin – Wilhelmi, *нав. дело*, стр. 762.

од више чланова органа.⁴⁷ У домаћем праву је, као што се види из регулативе ст. 1 чл. 295, заузето обрнуто становиште. Законом је забрањено само обавезивање на вршење права гласа према упутствима чланова органа, али не и органа. Тумачење би требало да обухвати директоре или чланове надзорног одбора зависног друштва. Стварни основ за овакав приступ се не разликује од ситуације када су у питању директор или чланови надзорног одбора друштва. Циљ је да се избегне да на место друштва, или чланова његових органа, дође зависно предузеће и чланови његових органа, преко којег ће друштво, или чланови органи, спровести своју вољу уз избегавање санкције ништавости.

Потребно је указати на једну честу ситуацију, која настаје када је члан управе истовремено и акционар и, као такав, члан *pool*-а. На тај начин он, претходним гласањем у оквиру *pool*-а, може остварити свој утицај. То није штетно све док он својим гласом утиче само на *pool*. Ако је само један члан управе истовремено и акционар који има већину гласова у *pool*-у, може се рећи да остали акционари, који су уговором обавезани да гласају према томе како је већином одлучено у *pool*-у, имају обавезу да врше своје право гласа према упутствима тог члана управе. У појединачном случају то може бити воља управе, али не мора. У сваком случају ради се о вољи једног члана управе, која може бити и противна вољи осталих чланова.⁴⁸ Замисливо је, међутим, да заобилажење ништавости постоји у ситуацији када су сви чланови управе, или надзорног одбора, чланови *pool*-а као акционари на такав начин да својим гласовима остварују већину којом се утврђује одлука *pool*-а о вршењу права гласа.⁴⁹

У ст. 2 чл. 359 је предвиђен други основ ништавости уговора о гласању. Уговор о гласању је ништав ако је њиме утврђена обавеза акционара да ће користити право гласа на одређени начин или да неће гласати у замену за погодности или друге услуге које му одобри друштво, директор или члана надзорног одбора. Ни у овом случају није од значаја према коме се акционар обавезао (акционар или лице које није акционар). Када се ради о „куповини гласова“ од значаја је и чл. 587 где је предвиђена новчана казна за прекршај физичког лица које понуди или да новчану накнаду или другу корист за то да неко на скупштини јавног акционарског друштва „гласа или не гласа на одређени начин“.⁵⁰ Прекршај постоји само у погледу јавних друштава, а извршилац може бити само физичко лице. При томе није од значаја да ли се ради о члану

47 G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1605.

48 Godin – Wilhelmi, *нав. дело*, стр. 761–762.

49 *Ibidem*.

50 Раније смо указали на недостатак формулације. Виду напомену бр. 5.

органа или не. За разлику од неких сличних решења у упоредном праву (немачко право) прекршај чини само онај ко даје или нуди новчану накнаду или другу корист, а не и онај који тражи или прима. С тим у вези у литератури се указује да „корист“ не обухвата чланство у надзорном одбору (ради се дводомном управљању), због чега нема прекршаја у случају да је закључен уговор којим се акционар обавезује према некоме да гласа за његово чланство у надзорном одбору.⁵¹ Уговори о „куповини гласова“ су ништави према општим правилима за ништавост уговора.⁵²

У погледу решења из упоредног права треба указати на ништавост уговора о гласању којим се акционар обавезао да гласа за сваки предлог управе, или надзорног одбора друштва. Значај овакве одредбе огледа се у разјашњавању могуће ситуације. Ово зато што је једва замисливо да би садржина упутства управе за вршење права гласа била другачија од њиховог предлога одлуке. Зато се жели спречити и овај начин на који органи друштва могу остварити нежељени утицај на исход гласања. Ни у овом случају није од значаја према коме је акционар преузео обавезу да гласа за сваки предлог управе.⁵³

Када се ради о ништавим уговорима о вршењу права гласа, поставља се питање односа посебних основа ништавости утврђених акцијскоправним прописима и основа за ништавост по основу општих прописа, који важе за све облигационе уговоре (чл. 103 Закона о облигационим односима; чл. 115 ПГЗ). У том погледу треба нагласити да се општи прописи којима се утврђују основи за ништавост примењују и у погледу уговора о вршењу права гласа. Ст. 1 и 2 чл. 359 нису искључиви основи за ништавост уговора о вршењу права гласа. С тим у вези треба указати на још неке случајеве. Без дејства је уговор о гласању који закључи акционар, којим се обавезује да врши своје право гласа према упутствима другог акционара, ако другог акционара погађа забрана вршења права гласа из чл. 362, или ако он из других разлога не може да врши своје право гласа. Ово зато што би се извршењем таквих уговора омогућило том акционару да оствари утицај на изградњу одлуке друштва, што се противи смислу и циљу законске забране вршења права гласа.⁵⁴ Без дејства је и уговор о гласању закључен између имаоца акције на име чији је пренос ограничен сагласношћу друштва и озна-

51 E. Gessler, W. Hefermehl, U. Eckardt, B. Kropf, *нав. дело*, стр. 367.

52 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 648; G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1604.

53 E. Gessler, W. Hefermehl, U. Eckardt, B. Kropf, *нав. дело*, стр. 367; U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 681.

54 E. Gessler, W. Hefermehl, U. Eckardt, B. Kropf, *нав. дело*, стр. 367. Тако и U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 648; G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1604.

ченог будућег стицаоца (чл. 261), када друштво ускрати сагласност не пренос такве акције. Тада се том лицу не може омогућити остваривање утицаја на друштво путем облигационог уговора. На тај начин се циљ ускраћивања сагласности друштва у сваком случају остварује у погледу вршења права гласа.⁵⁵

Треба имати у виду да, независно од пуноважности уговора, обавеза на посебно гласање отпада када њој одговара једна скупштинска одлука која је супротна статуту или закону. Исто важи и у погледу одлуке којом би друштво било на други начин оштећено.⁵⁶ Истиче се, такође, да обавеза на одређено гласање не постоји и када се ради о избору лица које не испуњава услове за чланство у органу друштва.⁵⁷ Ништава је и обавеза акционара да гласа противно обавези лојалности.⁵⁸

VI Правне последице ништавости уговора о гласању

Уговори о гласању из ст. 1 и ст. 2 чл. 359 су ништави будући да установљавају забрањено везивање права гласа упутством за његово вршење (чл. 103 Закона облигационим односима). Према владајућем мишљењу ништавост погађа везаност налогом за гласање, при чему остаје могућност опстанка уговора у преосталом делу (чл. 105 Закона о облигационим односима (чл. 117 ПГЗ)). Будући да је обавеза вршења права гласа према упутствима ништава, њу није могуће обезбедити уговорном казном.⁵⁹ Није могуће ни тражити накнаду штете због неизвршења.⁶⁰ У погледу правних последица ништавости уговора о вршењу права гласа треба нагласити да право гласа акционара није искључено због ништавости уговора. Акционар може гласати за и против предлога управе, као што се може и уздржати од гласања, с обзиром да гласачка изјава производи дејство. Гласачка изјава је ништава или рушљива, с обзиром на сопствене недостатке.⁶¹ Као што смо раније указали, гласачка изјава се увек самостално процењује. У погледу рушљивости треба указати да она долази у обзир због заблуде или преваре, када је акционар сматрао

55 T. Holzborn, *нав. дело*, стр. 1223; U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 313; E. Gessler, W. Hefermehl, U. Eckardt, B. Kropf, *нав. дело*, стр. 367.

56 *Ibidem*.

57 Godin – Wilhelmi, *нав. дело*, стр. 763.

58 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 648.

59 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 682; Göhmann Andreas у: Henn Günter, Frödermann Jürgen, *Handbuch den Aktienrechts*, Heidelberg, 2009, стр. 522; G. Spindler, *нав. дело*, стр. 1606.

60 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 682.

61 *Ibidem*.

да свој глас мора дати на начин који одговара ништавом обавезивању.⁶² Решење се оцењује као консеквентно, будући да ништавост уговора успоставља слободу гласања акционара.⁶³

Zoran ARSIĆ, PhD

Professor at the Faculty of Law University of Novi Sad

SHAREHOLDERS VOTING AGREEMENTS AND DRAFT CIVIL CODE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

An agreement whereby a shareholder obligates himself to exercise his voting rights in accordance with the instructions of the company, members of the company's board of directors or supervisory board, shall be void. An agreement whereby a shareholder undertakes to exercise his voting rights in exchange for benefits or other services provided by the company, director or member of supervisory board shall likewise be void.

Any natural person who offers or grants monetary reward or other benefit as consideration for refraining from voting or voting in prescribed manner at a general meeting of public corporation shall be guilty of an administrative offence.

Key words: *shareholder, voting right.*

62 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 682; E. Gessler, W. Hefermehl, U. Eckardt, B. Kropf, *нав. дело*, стр. 368.

63 Доводи се у питање целисходност решења. Тако U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 682.